

Joana Masó, «Interpretar el talent. Paraules per a Matilda», pròleg a l'edició d'*El Gran Mercado del Mundo*, Arola Editors / TNC, 2019.

[...] La felicitat del talent ben invertit era la de la paràbola dels talents de l'Evangelí segons Mateu, que va inspirar l'obra de Calderón. A l'Evangelí, l'amo dona als seus tres servidors una quantitat diferent de monedes en talents, que tots tres inverteixen amb resultats desiguals: els dos a qui més s'havia donat doblaran el capital rebut, però aquell a qui s'havia donat menys no farà treballar el seu talent; perdrà la totalitat del talent donat, que acabarà en mans de qui millor l'ha sabut invertir. En la lògica de la vida cristiana destinada a augmentar els dons de Déu, no fer créixer allò rebut vol dir malgastar-ho, malbaratar-ho, dilapidar-ho. Per això, la improductivitat del servidor que no incrementa el seu capital, tot i no haver perdut el talent que se li havia donat, és castigada. Però dins la paràbola, qui no pot cultivar el seu talent és també qui menys n'havia rebut, i això contribueix a un imaginari econòmic productor de desigualtat. Qui tenia poc, no acabaria tenint res. Qui més tenia, gairebé s'ho acabaria quedant tot.

Calderón posa en escena aquest talent de la desigualtat en un gran mercat que desafia el nostre malestar de lectors moderns. Els personatges: un pare i els seus dos fills, els seus talents que cal invertir bé, la pugna per una herència i un mercat. Però el mercat que veiem no s'ha d'interpretar com un mercat, ens diu el text. Sinó com una al·legoria del món. La moneda de talent que veiem que un pare dona als seus dos fills, se'ns diu, no s'ha de llegir com una moneda. Sinó com una al·legoria de l'ànima en continuïtat amb la paràbola evangèlica de Mateu. La competència entre els dos fills per saber quin dels dos invertirà millor el seu talent i fer-se, així, mereixedor de l'herència del pare no és cap competència. És l'al·legoria de la pugna interior de tots i cadascun dels homes davant la decisió les seves accions. No hauríem de veure ni interpretar, doncs, el que veiem, sinó una altra cosa. [...]

Que en aquests *autos sacramentales* es tracti de representacions al·legòriques, d'abstraccions desencarnades, com van escriure alguns crítics cèlebres, ¿ens impedeix veure el que veiem sobre l'escena: un pare, dos germans i una herència en disputa? ¿Ens impedeix veure dos compradors —homes—, passejant-se per un mercat d'al·legories —femenines tot i presentar-se a través de professions i noms de pila masculins—, amb un talent a la mà? ¿No pas amb el talent —la capacitat, el do, el geni, la intel·ligència—, sinó literalment amb un talent —que des de Grècia i Roma designava la balança i, seguidament, una unitat

monetària? ¿L'al·legoria ens impedeix interpretar literalment la lletra? ¿Ens impedeix veure el que veiem?

Segurament nosaltres no veiem el combat de l'ànima sinó la història del bon fill que, invertint bé el seu capital, esdevé l'hereu del pare i de la totalitat dels seus béns. Veiem una herència que no es distribueix i que sempre té un bon hereu. Una riquesa de la desigualtat que es reparteix en un món d'homes. En un món del tot o res. On la riquesa d'uns és sempre la pobresa dels altres i es castiga sempre els dissipadors de talent, com adverteix severament el pare de famílies de Calderón. On, inevitablement, la riquesa sempre empobreix algú. On uns compren i les altres són comprades.

¿Per què figurar la lluita interior de l'ànima a través d'una escena econòmica? ¿Per què l'al·legoria del mercat per parlar del món? ¿Per què representar les capacitats de cadascú a través de la metàfora de la inversió? ¿Quina seria aquesta economia que parla de nosaltres i del nostre món? ¿I quines són les conseqüències d'aquesta relació, tal com va escriure Roland Barthes, entre la representació del sentit i la representació dels diners, entre el llenguatge i l'economia?

La conseqüència més política és que tota representació queda travessada per les ficcions i les imatges que l'expliquen. La disputa entre el sentit al·legòric —doctrinal— i el sentit material —mundà— es trobava al centre del gènere dels actes sacramentals que va escriure Calderón com *El gran mercat del món*, que comunicaven un ensenyament teològic a través d'una ficció sempre diferent, sempre variada, reexplicada. Com ha recollit Alexander A. Parker, el tema dels autos eren les «cuestiones de la Sacra Teología», però la seva finalitat era «el aplauso de este día». L'èxit de les representacions va despertar la sospita, eclesiàstica, sobre si aquestes grans posades en escena del s. XVII amb actors cèlebres durant les festivitats populars eren la millor manera de vehicular un ensenyament eucarístic. El litigi entre l'ensenyament i l'espectacle, entre el contingut religiós i el luxe del teatre barroc, entre la doctrina i els cossos presents sobre l'escena, era el litigi obert al cor mateix de la representació del gènere sacramental que va concloure's amb la seva prohibició al s. XVIII.

Es tractava del litigi modern per saber què era allò que podia participar de la producció del sentit. El litigi de la interpretació. ¿Els espectadors contemporanis de Calderón podien resignificar la paràbola evangèlica dels talents quan veien aquests *autos* subvencionats pel poder reial que garantien sou i contracte a les companyies com un dels pilars financers de la indústria teatral de l'època? ¿Quan sabien que la posada en escena d'aquest teatre religiós assegurava les condicions materials de la resta de les produccions teatrals, convertint-se en

la condició de possibilitat de bona part del teatre contemporani no religiós? ¿Podien resignificar la motivació i el sentit de l'ensenyament bíblic en el teatre de Calderón a través d'aquesta associació lucrativa entre representació litúrgica, espectacle profà i teatre subvencionat? ¿Com transformava l'espectacle de masses, de carrer, el combat interior de l'ànima? La popularitat i el talent sobre l'escena dels actors barrocs ¿com transformaven el sentit del talent bíblic? ¿De quin talent parlava l'*auto* de Calderón pels seus contemporanis en aquest litigi entre l'al·legoria i la materialitat de la interpretació? [...]